

Podnikanie a ľudské práva

Autor obsahu
Rumunsko

Rumunsko

1. Aký druh súdnej ochrany mám vo vašej krajine ako obeť porušenia ľudských práv v súvislosti s podnikaním? Je súčasťou tejto ochrany aj náhrada škody?

Súdnu ochranu ľudských práv zabezpečujú vnútroštátne súdy v závislosti od záležitosti, ktorej sa týka čin vedúci k porušeniu tohto práva. V dôsledku podnikateľskej činnosti teda môžu nastať situácie, ktoré vedú k porušeniam ľudských práv v občianskych alebo trestných veciach, a preto v závislosti od konkrétnych okolností prípadu a povahy skutku, ktorý viedol k porušeniu práva, môže poškodená strana podať súdnu žalobu alebo podať sťažnosť vyšetrovacím orgánom – polícii alebo prokuratúre.

Takáto ochrana môže viesť k odškodneniu vo forme náhrady spôsobenej majetkovej a/alebo nemajetkovej ujmy, ak sa zistí, že konanie/postupy uplatňované pri podnikaní spôsobili porušenie ľudských práv.

2. Existujú vo vašej krajine osobitné pravidlá pre prípady závažného porušenia ľudských práv? Vzťahujú sa tieto pravidlá na trestné činy proti životnému prostrediu alebo prípady závažného pracovného vykorisťovania?

Rôzne porušenia ľudských práv v súvislosti s podnikateľskou činnosťou vedú k občianskoprávnej, administratívnej alebo disciplinárnej zodpovednosti.

Pokiaľ ide o trestné činy proti životnému prostrediu, sú stanovené v osobitných právnych predpisoch (napr. mimoriadne nariadenie č. 195/2005 o ochrane životného prostredia), ako aj v Trestnom zákone v rámci trestných činov proti verejnej bezpečnosti (rozšírenie chorôb na zvieratá alebo rastliny, kontaminácia vody, obchodovanie s toxickými výrobkami alebo látkami, nedodržiavanie režimu jadrového materiálu alebo iných rádioaktívnych látok, výbušných materiálov alebo obmedzených prekurzorov výbušnín atď.).

Závažné formy pracovného vykorisťovania možno považovať za porušenie Trestného zákona (trestné činy, ako je otroctvo, obchodovanie s ľuďmi, obchodovanie s deťmi, podrobenie nútenej alebo povinnej práci, kupliarstvo, využívanie služieb zneužívanej osoby) alebo trestnoprávnych ustanovení Zákonníka práce.

3. Som obeťou porušenia ľudského práva v dôsledku aktivít európskej nadnárodnej korporácie, ku ktorému došlo mimo územia Európskej únie. Môžem sa obrátiť na súdy vo vašej krajine, aj keď nie som občanom EÚ a nežijem na území EÚ? Za akých podmienok sa podáva žaloba za porušenie mojich práv? Kde môžem nájsť ďalšie informácie?

A. V občianskych veciach

- Medzinárodné občianske súdne konania upravuje kniha VII Občianskeho súdneho poriadku, ktorá je

príslušným common law a vzťahuje sa na konania podľa súkromného práva s cezhraničnými dôsledkami, pokiaľ sa nestanovuje inak v medzinárodných zmluvách, ktorých je Rumunsko zmluvnou stranou, v práve EÚ alebo v osobitných zákonoch.

- Medzinárodná právomoc rumunských súdov je podľa common law založená na skutočnosti, že hlavné miesto podnikania žalovaného alebo – ak takéto miesto v čase podania návrhu neexistuje – jeho pobočky alebo podnikových aktív sa nachádza v Rumunsku.
- Okrem toho sa strany môžu prostredníctvom dohody o voľbe súdu dohodnúť, že rumunské súdy majú právomoc rozhodovať spory, ku ktorým došlo v súvislosti s cezhraničnými dôsledkami.
- V prípade niektorých žalôb o náhradu škody na majetku majú výlučnú právomoc rumunské súdy, ako napríklad v prípade sporov s cezhraničnými dôsledkami, ktoré sa týkajú:
 - nehnuteľnosti nachádzajúcej sa na území Rumunska,
 - zmlúv uzatvorených so spotrebiteľmi, ktorí majú svoj domicil alebo obvyklé bydlisko v Rumunsku, na každodenné spotrebiteľské služby určené na osobné alebo rodinné použitie spotrebiteľom, ktoré nesúvisia s výkonom jeho povolania alebo podnikaním, ak:
 - dodávateľ dostal objednávku v Rumunsku,
 - uzatvoreniu zmluvy predchádzala v Rumunsku ponuka alebo reklama a spotrebiteľ vykonal všetky úkony potrebné na uzatvorenie zmluvy.
- Okrem toho si žalobca odchyľne od pravidiel common law môže zvoliť rumunské súdy (preferenčný súd) v prípade sporov, ak:
 - miesto, kde zmluvný záväzok vznikol alebo mal byť splnený, aj keď len čiastočne, sa nachádza v Rumunsku,
 - miesto, kde bol právny akt, z ktorého vyplývajú mimozmluvné záväzky, uzatvorený alebo kde má takýto akt účinky, sa nachádza v Rumunsku,
 - železničná alebo cestná stanica, prístav alebo letisko nástupu/výstupu prepravovaných cestujúcich alebo naloženia/vyloženia prepravovaného tovaru sa nachádza v Rumunsku,
 - poistený majetok alebo miesto, kde došlo k poistnej udalosti, sa nachádza v Rumunsku.
- Rumunské súdy majú takisto právomoc rozhodovať o:
 - veciach týkajúcich sa cezhraničnej ochrany duševného vlastníctva osoby s domicilom v Rumunsku, či už ide o rumunského občana, alebo osobu bez štátnej príslušnosti, v prípade ktorých je možné uplatniť dohodu o voľbe súdu,
 - veciach medzi cudzími štátnymi príslušníkmi, ak s tým výslovne súhlasili a právne vzťahy sa týkajú práv, ktoré môžu mať v súvislosti s nehnuteľnosťami alebo záujmami osôb z Rumunska,
 - veciach súvisiacich so zrážkami na mori alebo zrážkami lietadiel a veciach týkajúcich sa pomoci osobám alebo zachraňovania osôb alebo tovaru na šírom mori alebo za určitých podmienok v oblasti, ktorá nepodlieha zvrchovanosti žiadneho štátu,
 - veciach týkajúcich sa občianskoprávnej zodpovednosti za škodu spôsobenú výrobkami pochádzajúcimi z Rumunska bez ohľadu na štátnu príslušnosť obete, miesto nehody alebo miesto, kde bola škoda spôsobená.

Pokiaľ ide o stav cudzieho štátneho príslušníka v medzinárodnom občianskom súdnom konaní, fyzické a právnické osoby, ktoré sú cudzími štátnymi príslušníkmi, majú v súlade so zákonom pred rumunskými súdmi rovnaké procesné práva a povinnosti ako rumunskí občania a rumunské právnické osoby.

Viac informácií nájdete [tu](#).

B. V trestných veciach

V súlade s článkom 9 v spojení s článkom 12 Trestného zákona, pokiaľ sa nestanovuje inak v medzinárodných zmluvách, ktorých je Rumunsko zmluvnou stranou, sa rumunské trestné právo uplatňuje na skutky spáchané mimo územia Rumunska na základe zásady personality stanovenej v trestnom práve (článok 9 Trestného zákona) bez ohľadu na to, či je poškodená osoba cudzí štátny príslušník, rumunský občan, alebo občan bez štátnej príslušnosti, alebo či sa nachádza na území Rumunska, ak sú splnené určité podmienky: páchatelom je rumunská právnická osoba, trestom ustanoveným v rumunskom práve za spáchaný skutok je trest odňatia slobody na doživotie alebo trest odňatia slobody na viac ako 10 rokov (aj keď sa skutok nepovažuje za trestný čin podľa práva štátu, v ktorom bol spáchaný) – ak sú stanovené iné sankcie, je nevyhnutné klasifikovať skutok ako trestný čin aj podľa trestného práva krajiny, v ktorej bol spáchaný (obojstranná trestnosť), alebo ak bol spáchaný na mieste, ktoré nepodlieha právomoci žiadneho štátu. Podanie obžaloby musí najprv schváliť generálny prokurátor prokuratúry pri odvolacom súde, ktorý je miestne príslušný pre prvú spomínanú

prokuratúru, alebo prípadne generálny prokurátor prokuratúry pri Najvyššom kasačnom a odvolacom súde.

Treba poznamenať, že trestný čin sa považuje za spáchaný na území Rumunska aj vtedy, ak na tomto území alebo na plavidle plaviacom sa pod rumunskou vlajkou alebo na lietadle registrovanom v Rumunsku došlo k spáchaniu trestného činu, navádzaniu na jeho spáchanie alebo napomáhaniu pri trestnom čine a podnecovaní k nemu alebo boli generované príjmy z trestnej činnosti, a to aj čiastočne. V týchto prípadoch sa trestné právo Rumunska uplatňuje na základe zásady teritoriality.

Pokiaľ ide o právomoc trestných súdov v prípade trestných činov spáchaných mimo územia Rumunska, v Trestnom poriadku (článok 42) sa stanovuje, že trestné činy spáchané mimo územia Rumunska súdia súdy, do ktorých právomoci patrí sídlo právnickej osoby vystupujúcej ako obžalovaný. Ak obžalovaný nemá sídlo v Rumunsku a trestný čin patrí do právomoci okresného súdu, vec rieši Okresný súd Bukurešť okres 2 a v ostatných prípadoch súd, ktorý má právomoc podľa veci alebo postavenia osoby pochádzajúcej z Bukurešti, pokiaľ zákon nestanovuje inak.

V prípade trestných činov, v súvislosti s ktorými musí obžaloba predchádzať podanie sťažnosti poškodenou osobou, sa táto predchádzajúca sťažnosť musí podať do troch mesiacov odo dňa, keď sa poškodená osoba dozvedela o skutku.

Viac informácií nájdete [tu](#), [tu](#) a [tu](#).

4. Môžu úrady ombudsmanov, orgány pre rovnosť alebo národné inštitúcie pre ľudské práva podporiť obeť porušovania ľudských práv v súvislosti s podnikaním, ktorých sa dopustili európske nadnárodné korporácie mimo územia Európskej únie? Môžu tieto subjekty prešetriť môj prípad, aj keď nie som občanom EÚ alebo nežijem na území EÚ? Existujú vo vašej krajine iné verejné služby (napríklad inšpektorát práce alebo životného prostredia), ktoré môžu môj prípad prešetriť? Kde môžem nájsť informácie o mojich právach?

Podľa článku 1 ods. 1 zákona č. 35 z 13. marca 1997 o organizácii a fungovaní inštitúcie ombudsmana [Instituția Avocatul Poporului]: „Úlohou ombudsmana je chrániť práva a slobody fyzických osôb v ich vzťahoch so subjektmi verejného sektora“, a preto nemá žiadne právomoci v oblasti porušovania ľudských práv spojeného s podnikateľskou činnosťou.

Sťažnosti spotrebiteľov podané proti spoločnostiam v EÚ môže prevziať európske spotrebiteľské centrum v Rumunsku (ESC Rumunsko), len ak sú títo spotrebiteľia osobami s pobytom na území členského štátu EÚ alebo štátnymi príslušníkmi členského štátu EÚ (vrátane Nórska a Islandu) a ak sa uplatňuje právo EÚ.

Inšpektorát práce [Inspectia Muncii], Národný úrad pre práva osôb so zdravotným postihnutím, deti a osvojenie [Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții], Národná agentúra pre rodovú rovnosť [Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați], Národná inšpekcia životného prostredia [Garda Națională de Mediu], Národný úrad pre ochranu spotrebiteľa [Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului] a Národný úrad pre správu a reguláciu v oblasti komunikácií [Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM)] sú verejné orgány, ktoré nemajú právomoc v cezhraničných veciach.

Viac informácií nájdete [tu](#) a [tu](#).

5. Ukladá vaša krajina európskym nadnárodným korporáciám povinnosť vytvoriť mechanizmus na podávanie sťažností alebo mediačné služby pre

prípady porušenia práv v dôsledku ich podnikateľských aktivít? Vzťahuje sa táto povinnosť aj na porušenia, ku ktorým došlo mimo územia Európskej únie? Kto je vo vašej krajine zodpovedný za monitorovanie týchto aktivít? Sú verejne dostupné správy s informáciami o fungovaní tohto systému?

Pokiaľ ide o porušenia ľudských práv v dôsledku aktivít európskych nadnárodných korporácií, v Rumunsku nie sú zavedené žiadne povinné mediálne systémy, ale mediácia je možná na dobrovoľnom základe, ak si ju strany zvolia. Osoba, ktorej práva boli porušené, tak môže využiť súdnu ochranu podľa common law prostredníctvom občianskeho alebo trestného súdu v závislosti od povahy porušeného práva, prípadne sa strany môžu dohodnúť, že požiadajú o služby mediátora, ktorého povolanie upravuje zákon č. 192/2006 o mediácii a organizácii povolania mediátora.

Okrem toho sa v nariadení č. 38/2015 o alternatívnom riešení sporov medzi spotrebiteľmi a obchodníkmi vytvára právny rámec, ktorý umožňuje spotrebiteľom dobrovoľne predkladať sťažnosti podané na odborníka/podnikateľa subjektom uplatňujúcim postupy alternatívneho riešenia sporov nezávislým, nestranným, transparentným, účinným, včasným a spravodlivým spôsobom s cieľom zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa a riadne fungovanie trhu.

6. Mám osobitné práva ako zraniteľná obeť usilujúca sa o nápravu v prípadoch porušenia ľudských práv v súvislosti s podnikaním? Mám prístup k právnej pomoci a za akých podmienok? Ktoré náklady bude právna pomoc pokrývať? Mám prístup k právnej pomoci za rovnakých podmienok, aj keď nie som občanom EÚ alebo nežijem na území EÚ?

Prístup k právnej pomoci je právo uznané a zaručené rumunským právom. Toto právo je založené na koncepcii všeobecnej obrany a uznáva sa všetkým osobám bez ohľadu na ich bydlisko alebo štátnu príslušnosť, a to takto:

I. V občianskych veciach podľa mimoriadneho nariadenia vlády č. 51/2008 o verejnej právnej pomoci v občianskych veciach:

a) pre občanov EÚ: *vo všetkých prípadoch, keď o verejnú právnu pomoc žiada na súdoch alebo iných rumunských orgánoch so súdnymi právomocami akákoľvek fyzická osoba, ktorá má svoj domicil alebo obvyklé bydlisko v Rumunsku alebo v inom členskom štáte EÚ (článok 2 mimoriadneho nariadenia vlády č. 51/2008);*

b) pre občanov krajín mimo EÚ a občanov bez štátnej príslušnosti: *v prípade žiadostí podaných fyzickými osobami, ktoré nemajú svoj domicil alebo obvyklé bydlisko na území Rumunska alebo iného členského štátu EÚ, pokiaľ existuje dohoda medzi Rumunskom a štátom, ktorého je žiadateľ štátnym príslušníkom alebo na území ktorého má domicil, ktorá obsahuje ustanovenia o medzinárodnom prístupe k spravodlivosti (článok 21 ods. 1 mimoriadneho nariadenia vlády č. 51/2008).*

Okrem toho podľa článku 1084 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku *majú cudzí štátni príslušníci na rumunských súdoch v medzinárodnom občianskom súdnom konaní právo na oslobodenie od daní a iných trov konania a na ich zníženie, ako aj na bezplatnú právnu pomoc v rovnakom rozsahu a za rovnakých podmienok ako rumunskí občania, a to na základe reciprocity so štátom štátnej príslušnosti alebo domicilu žiadateľa.*

Osoba, ktorá bola obeťou porušenia svojich legitímnych práv, tak môže požiadať o právnu pomoc v prípade, že si nemôže dovoliť úhradu trov konania, ako sa stanovuje v článku 6 mimoriadneho nariadenia vlády č. 51/2008. Verejná právna pomoc môže byť poskytnutá v týchto formách:

a) *zaplatenie poplatkov za zastupovanie, právnu pomoc a prípadne obhajobu prostredníctvom advokáta ex officio alebo advokáta podľa vlastného výberu, za realizáciu alebo ochranu práva alebo oprávneného záujmu na súde alebo za predchádzanie sporu, ďalej len „pomoc advokáta“;*

b) *zaplatenie znalcovi, prekladateľovi alebo tlmočníkovi použitému počas súdneho konania so súhlasom súdu alebo orgánu so súdnymi právomocami, ak je túto platbu zo zákona povinný uhradiť žiadateľ o verejnú právnu*

pomoc;

c) zaplataenie poplatku súdneho úradníkovi;

d) oslobodenie od platenia trov konania, zníženie výšky trov, splátky alebo odklady platenia trov konania stanovených zákonom vrátane trov splatných počas fázy výkonu.

Právo na právnu pomoc však nie je absolútnym právom a osoba žiadajúca o právnu pomoc musí predložiť dôkaz o svojej finančnej situácii, ktorý potvrdzuje skutočnosť, že si nemôže dovoliť zaplatiť za služby advokáta podľa vlastného výberu, alebo že nemôže znášať trovy konania, ako sú kolkové poplatky, poplatky za znalcov, znalecké posudky atď. V tejto súvislosti sa v článku 16 ods. 1 mimoriadneho nariadenia vlády č. 51/2008 stanovuje: *Verejnú právnu pomoc možno odmietnuť, ak sa o ňu žiada neoprávnene, ak jej odhadované náklady nie sú primerané hodnote právnej veci a ak sa o poskytnutie verejnej právnej pomoci nežiada na ochranu oprávneného záujmu alebo ak sa žiada v súvislosti so skutkom, ktorý je v rozpore s verejným alebo ústavným poriadkom.*

Verejná právna pomoc uvedená v tomto mimoriadnom nariadení sa poskytuje v občianskych, obchodných, správnych a pracovných veciach a vo veciach sociálneho poistenia, ako aj v iných prípadoch okrem trestných vecí.

V trestných veciach je udelenie právnej pomoci poškodenému povinné, ak je poškodený/občiansky žalobca nespôsobilý alebo má obmedzenú spôsobilosť konať (v súlade s článkom 93 ods. 4 Trestného poriadku). Okrem toho sa v článku 93 ods. 5 stanovuje, že *ak sa súdny orgán domnieva, že z určitých dôvodov by poškodená osoba, občiansky žalobca (...) neboli schopní obhajovať sa, zabezpečí advokáta ex offio.*

V článku 29 ods. 1 písm. f) mimoriadneho nariadenia vlády č. 80/2013 o súdnych kolkových poplatkoch v znení neskorších predpisov sa stanovuje, že fyzické osoby a združenia na ochranu spotrebiteľov, ktoré žalujú hospodárske subjekty za porušenie práv a oprávnených záujmov spotrebiteľov, sú oslobodené od úhrady poplatkov za žaloby a sťažnosti vrátane odvolaní, či už riadnych, alebo mimoriadnych, podaných v súvislosti s ochranou práv spotrebiteľov.

V neposlednom rade sa na obete trestných činov vzťahujú ustanovenia [zákona č. 211/2004](#) o určitých opatreniach na zabezpečenie informovanosti, podpory a ochrany obetí trestných činov, ktoré, ako to vyplýva z názvu zákona, upravujú opatrenia v oblasti informovania, podpory, ochrany, uznávania a hodnotenia, dostupné pre obete trestných činov, bez toho, aby boli podmienené podaním sťažnosti orgánom prokuratúry.

Viac informácií o právnej pomoci v Rumunsku nájdete [tu](#).

■ Posledná aktualizácia: 26/04/2023

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné členské štáty. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska komisia vylučuje akúkoľvek zodpovednosť za akékoľvek informácie alebo údaje obsiahnuté alebo uvedené v tomto dokumente. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.